MUAMMOLI MASALA VA TOPSHIRIQLAR:

- 1. Quyidagi ta'riflarni predikatlar mantiqi tilida yozing.
- a) Chiziqli tartiblangan toʻplam (tartiblangan toʻplam chiziqli deb ataladi, agar shu toʻplamning har qanday x va y elementlari uchun yo x = y, yo x < y, yoki x > y boʻlsa).
- b) Juft funksiya (f(x) juft funksiya deb ataladi, agar uning aniqlanish sohasi koordinata boshiga nisbatan simmetrik va aniqlanish sohasining har bir x elementi uchun f(x) = f(-x) boʻlsa).
- 2. Quyida berilgan jumlalardagi nuqtalar oʻrniga yo «zarur, ammo yetarli emas», yo «yetarli, ammo zarur emas», yo «zarur emas va yetarli emas» yoki, qayerda mumkin boʻlsa, «zarur va yetarli» soʻzlarini shunday qoʻyingki, hosil boʻlgan mulohazalar chin boʻlsin.
- a) Toʻrtburchak toʻgʻri burchakli boʻlishi uchun uning diagonallarining uzunligi teng boʻlishi
 - b) $x^2 5x + 6 = 0$ bo'lishi uchun x = 3 bo'lishi ...
- d) f(x) funksiya [a,b] segmentda integrallanuvchi boʻlishi uchun f(x) chegaralangan boʻlishi
- e) f(x) funksiya [a,b] segmentda integrallanuvchi boʻlishi uchun [a,b] segmentda f(x) uzluksiz boʻlishi
- f) $\sum_{k=1}^{\infty} a_k$ sonli qator yaqinlashuvchi boʻlishi uchun $\lim_{n\to\infty} a_n = 0$ boʻlishi
- **3.** Quyidagi tasdiqlarning (teoremalarning) notoʻgʻriligini isbot qiling.
- a) Agar funksiya biror nuqtada uzluksiz boʻlsa, u holda u shu nuqtada differensiallanuvchi boʻladi.
- b) Agar sonli qatorning *n* hadi nolga teng boʻlsa, u holda bu qator yaqinlashuvchi boʻladi.
- d) Agar toʻrtburchakning diagonallari teng boʻlsa, u holda bu toʻrtburchak toʻgʻri burchakli boʻladi.

- e) Agar funksiya [a,b] yopiq intervalda integrallanuvchi boʻlsa, u holda u shu intervalda uzluksiz boʻladi.
 - **4.** Ushbu kvantorli mulohazalarning inkorlarini toping:
 - b) $\forall x \exists y \forall z A(x, y, z)$; a) $\forall x \exists y F(x, y)$;
 - d) $\forall x [F(x) \lor \overline{\forall y B(x, y)}]; e) \exists x \exists y \forall z [\overline{A(x, y)} \land B(y, z)];$
 - f) $\exists x A(x, z) \land \exists x \forall y B(x, y) \rightarrow \forall x \forall y \overline{C(x, y, z)}$;
 - g) $\exists x (A(x) \land B(x) \land C(x))$; h) $\forall x (A(x) \rightarrow \forall y B(y))$;
 - i) $\forall x (A(x) \rightarrow B(x)) \land \exists x (D(x) \land R(x))$;
 - i) $\exists x (R(x) \leftrightarrow P(x))$; k) $\forall x \exists y \forall z (P(x, y, z) \rightarrow Q(x, y, z))$.
- 5. Quyidagi ifodalarning qaysilari predikatlar mantiqining formulasi bo'lishini aniqlang. Har bir formula uchun erkin va bogʻlangan oʻzgaruvchilarni aniqlang.
 - a) $\exists x \exists y P(x, y)$;

- b) $\forall x P(x) \lor \forall y Q(x, y)$; d) $\forall x \exists y P(x, y)$;
- e) $p \to \forall x P(x, y)$; f) $\exists x P(x, y) \land Q(y, z)$.
- **1.** P(x,y): $\langle x \langle y \rangle$ predikat $M = N \times N$ to plamda aniqlangan bo'lsin. Quyida berilgan predikatlarning qaysilari aynan chin va qaysilari aynan yolgʻonligini aniqlang:
 - a) $\exists x P(x, y)$; b) $\forall x P(x, y)$; d) $\exists y P(x, y)$;
 - e) $\forall y P(x, y)$ f) $\exists x \forall y P(x, y)$; g) $\forall x \exists y P(x, y)$;

h) $\forall y \exists x P(x, y)$;

i) $\forall x \forall y P(x, y)$; j) $\forall y \forall x P(x, y)$;

k) $\exists y \forall x P(x, y)$;

- 1) $\exists x \exists y P(x, y)$; m) $\exists y \exists x P(x, y)$.
- 2. Quyidagi teng kuchliliklarning toʻgʻriligini isbot qiling:
- a) $\forall x A(x) \equiv \exists x \overline{A(x)}$; b) $C \land \forall x A(x) \equiv \forall x (C \land A(x))$;
- d) $\exists x A(x) \equiv \forall x \overline{A(x)}$; e) $C \vee \forall x A(x) \equiv \forall x (C \vee A(x))$;
- f) $\exists x (A(x) \lor B(x)) \equiv \exists x A(x) \lor \exists x B(x)$;
- g) $\exists x (C \lor A(x)) \equiv C \lor \exists x A(x)$;
- h) $\exists x (C \land A(x)) \equiv C \land \exists x A(x)$;
- i) $\exists x A(x) \land \exists y B(y) \equiv \exists x \exists y (A(x) \land B(y))$;
- j) $\forall x(A(x) \rightarrow C) \equiv \exists xA(x) \rightarrow C$;
- k) $\exists x (C \rightarrow A(x)) \equiv C \rightarrow \exists x A(x)$;
- 1) $\exists x(A(x) \to C) \equiv \forall xA(x) \to C$.

- A(x) va B(x) ixtiyoriy predikatlar bo'lsin. Quyida berilgan **3.** formulalarning qaysilari $A(x) \rightarrow \overline{B(x)}$ formulaga teng kuchli bo'lishini aniqlang.
 - a) $A(x) \vee B(x)$;
- b) $\overline{A(x)} \vee \overline{B(x)}$; d) $\overline{A(x)} \rightarrow B(x)$;

- e) $\overline{B(x)} \to A(x)$;
- f) $\overline{A(x)} \wedge B(x)$; g) $\overline{A(x)} \wedge \overline{B(x)}$;
- h) $B(x) \to \overline{A(x)}$.
- Quyida keltirilgan formulalarning qaysilari umumqiymatli bo'lishini aniqlang.
 - a) $\exists x (P_1(x) \land P_2(x)) \rightarrow (\exists x P_1(x) \land \exists x P_2(x))$;
 - b) $\exists x (P_1(x) \land P_2(x)) \leftrightarrow (\exists x P_1(x) \land \exists x P_2(x))$;
 - d) $(\forall x P_1(x) \lor \forall x P_2(x)) \to \forall x (P_1(x) \lor P_2(x));$
 - e) $(\forall x P_1(x) \lor \forall x P_2(x)) \leftrightarrow \forall x (P_1(x) \lor P_2(x))$;
 - f) $\forall x(q \rightarrow P_1(x)) \leftrightarrow (q \rightarrow \forall x P_1(x))$;
 - g) $\forall x (P(x_1) \rightarrow P_2(x)) \leftrightarrow (\forall x P_1(x) \rightarrow \forall x P_2(x))$;
 - h) $\exists x (P_1(x) \rightarrow P_2(x)) \rightarrow (\exists x P_1(x) \rightarrow \exists x P_2(x))$;
 - i) $\forall x (P_1(x) \rightarrow P_2(x)) \leftrightarrow (\exists x P(x_1) \rightarrow \forall x P_2(x))$;
 - j) $\forall x(A_1(x) \rightarrow A_2(x)) \rightarrow (\forall xA_1(x) \rightarrow \forall xA_2(x))$;
 - k) $\forall x(A_1(x) \rightarrow A_2(x)) \rightarrow (\exists x A_1(x) \rightarrow \exists x A_2(x));$
 - 1) $\exists x(A_1(x) \to A_2(x)) \leftrightarrow (\forall xA_1(x) \to \forall xA_2(x));$
 - m) $\exists x Q(x) \rightarrow \forall x Q(x)$;
 - n) $\forall x Q(x) \rightarrow \exists x Q(x)$;
 - 0) $\forall x P(x) \land \forall x Q(x) \leftrightarrow \forall x (P(x) \land Q(x))$;
 - p) $\forall x P(x) \lor \forall x Q(x) \leftrightarrow \forall x (P(x) \lor Q(x))$;
 - q) $\exists x P(x) \land \exists x Q(x) \leftrightarrow \exists x (P(x) \land Q(x))$;
 - r) $\exists x P(x) \lor \exists x Q(x) \leftrightarrow \exists x (P(x) \lor Q(x))$.
- 5. Agar M to'plamda aniqlangan A(x) va B(x) predikatlar chin qiymatli bo'lsa, u holda quyidagi formulalar uchun ularning chinlik to'plamlari qanday shartlarni qanoatlantirishi kerakligini aniqlang:
 - a) $\forall x (A(x) \rightarrow B(x)) \land \exists x (\overline{A(x)} \land B(x))$;
 - b) $\overline{\exists x (A(x) \land B(x))} \land (\forall (A(x) \rightarrow B(x)))$;
 - d) $\exists x (A(x) \land B(x)) \rightarrow (\forall x (A(x) \rightarrow B(x)))$.

6. $M = \{1,2,3,...,20\}$ to 'plamda A(x): «x son 5 ga qoldiqsiz bo 'linmaydi»; B(x): «x – juft son»; C(x): «x – tub son»; D(x): «x 3 ga karrali» predikatlar berilgan. Quyidagi predikatlar uchun chinlik to 'plamlarni toping:

```
a) A(x) \wedge B(x); b) C(x) \wedge B(x); d) C(x) \wedge D(x);
e) B(x) \wedge D(x); f) \overline{B}(x) \wedge D(x); g) A(x) \wedge \overline{D}(x);
h) \overline{B}(x) \wedge \overline{D}(x); i) \overline{B}(x) \wedge \overline{D}(x); j) A(x) \vee B(x);
k) B(x) \vee C(x); l) C(x) \vee D(x); m) B(x) \vee D(x);
n) \overline{B}(x) \vee D(x); o) B(x) \vee \overline{D}(x); p) A(x) \vee B(x) \vee D(x);
q) C(x) \rightarrow A(x); r) D(x) \rightarrow \overline{C}(x); s) A(x) \rightarrow B(x);
```

t) $(A(x) \wedge C(x)) \rightarrow \overline{D}(x)$; u) $(A(x) \wedge D(x)) \rightarrow \overline{C}(x)$.

12. Ushbu $A = (P(x) \to \overline{Q(x)}) \to \overline{\exists x P(x) \land \forall x Q(x)}$ formulaning umumqiymatli ekanligini isbotlang.